

PAU VILA ens ha ofert l'avinentsa de reproduir unes pàgines del seu treball sobre imatgeria popular catalana (1) a la qual l'il·lustre prócer ha dedicat una especial i acurada atenció i afecció. Durant llargs anys va reunir un doll de documents sobre aquest tema que ha llegat a la prestigiosa Fundació Bosch i Cardellach, de la que n'és Membre d'Honor.

Encetem avui aquest treball que, després dels anys conserva la mateixa frescor d'actualitat i d'interès.

(1) Publicat en el Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, num. 464 i 465, i en una separata de l'any 1934.

ORIGINALITAT DE LA IMATGERIA POPULAR CATALANA

Auques Soldats Estampes

per PAU VILA

(I)

La imatgeria popular ofereix semblances a través de la producció estampada dels països la civilització dels quals porta un llevat tradicional milenari. Així és a les nacions d'Europa i a les regions de l'Àsia de més antiga cultura.

Ara com ara, no podem fer més que remarcar, com dintre la producció imatgera, avui aturada o degenerada, algun dels rams d'aquest art popular presenta a Catalunya una originalitat, una personalitat, si ens és permès el mot, no destacada fins ara.

Les auques de redolins (1)

Aquests fulls puerils tenen llur gènesi en un joc d'atzar prohibit i perseguit repetidament en el curs dels segles XVII i XVIII. Les auques més antigues conegudes són les anomenades de "Sol i Lluna", directament relacionades amb les de pergamí, que servien per a jugar-hi diners. D'aquestes auques, se'n coneix una de les darreries del segle XVII gravada per Pere Abadal de Moià; i se'n conserva encara el gravat en fusta que serví per a estampar-la. Una derivació de les auques primícies eren els fulls d'"Arts i Oficis", que probablement també serviren com a jocs d'atzar. Després se succeïren altres auques de temes purament iconogràfics com les d'"El món al revés", els "Jocs de la infantesa", les d'exercicis gimnàstics, les zoològiques, etc. Per bé que l'auca de Moià té les vinyetes rodones, es generalitzà tot seguit la forma quadrada, i l'auca estampada s'estructurà en un encasellat de quaranta-vuit gravats anomenats redolins. Totes les auques eren mudes, però a començaments del segle passat s'hi introduïren les llegendes gravades, i més tard, amb la introducció de temes literaris i novel·lítics, feren aparició els versos al peu de cada vinyeta. En aquesta lletra nova predominaren fins a imposar-se els díctics; parella de ratlles curtes anomenades versos de redolí o simplement "redolins", que era el nom

donat primitivament a les vinyetes. Aquest nom prové del costum d'enrotllar els quadrets per treure'ls a la sort de dins una bossa.

La disposició en quatre dotzenes de quadrets caracteritza aquests fulls de la imatgeria popular i els particularitza entremig de la producció de fulls de les imatgeries estrangeres impresos en vinyetes. Tant a França, com a Flandes, com a Itàlia, posem per cas, existien fulls populars repartits en caselles. Actualment encara se'n publiquen a Epinal. Però, en aquests fulls forasters el nombre d'escenes enquadrades varia; no existeix una concreció numèrica en el repartiment de vinyetes de cada full. Trobem, sí, entre la producció flamenca, algú cas amb quaranta-vuit vinyetes, però és excepcional. A les terres catalanes l'auca s'estabilitza en els quaranta-vuit redolins, si més no, a partir de l'auca gravada per Pere Abadal. Els vuit rengles, de sis vinyetes per rengle, constitueixen la fesomia pròpia de l'auca. Dins el ram auquer es troben també auques de més i de menys redolins que l'auca típica, però constitueixen una minoria que no pot descaracteritzar el tipus clàssics. Per tant, la disposició en quaranta-vuit redolins dona a l'auca un caràcter original dins la imatgeria popular del món.

La persistència de les auques madrilenyes, que encara hom pot veure exposades en alguns aparadors barcelonins, podria semblar que contradiu l'afirmació nostra de la catalanitat de l'auca. Doncs bé, aquest tipus d'imatgeria no era conegut a Madrid abans del 1843, any en què trobem establert en aquella vila cortisana el català Josep M.ª Marés. Aquest editor es dedicà a la producció de fulls populars, i sabem que en aquella data ja publicava romanços. De les auques madrilenyes són anomenades "aleluyas"; nom donat a les estampetes que eren llançades al pas de les proces-

sons, i que fou aplicat també a fulls gravats en talla dolça de setze, divuit o vint vinyetes. Marés en portar a Madrid l'auca catalana li donà el format, els 48 quadrets, els mateixos temes i els díctics, element caracteritzador de la producció barcelonina del seu temps. La presentació era, doncs, netament catalana; i encara aquesta catalanitat fou accentuada amb la col·laboració dels nostres dibuixants i gravadors, i potser també d'algun literat d'ací, que Marés sabé proporcionar-se.

En primer lloc, hom troba en els números baixos de la sèrie d'aquest auquer madrileny, títols de la imatgeria barcelonina com *El mundo al revés*, *Vida de un aprendiz zapatero*, *Vida de D. Perlimplin*, *Vida del enano D. Crispín*, i d'altres. D'altra part, els nostres gravadors Cavanach, Noguera i Sadurní gravaren per a ell unes tretze auques dibuixades per Puiggarí. En Noguera en gravà cinc més d'un artista que no hem pogut identificar. Amb tot, l'aportació barcelonina no es reduí a aquests treballs. En estudiar la col·lecció d'auques publicades per Marés hem pogut identificar una dotzena de fulls deguts al llapis lleuger i expressiu de Tomàs Padró. Aquest artista degué dibuixar-les en les dues estades que féu a Madrid abans i després de l'any 1860. En total, les auques de producció catalana que formen part del catàleg de Josep M.ª Marés sumen una trentena, és a dir, quasi una tercera part de la seva producció total.

Tenim, doncs, que l'origen de l'auca madrilenya és fonamentalment català. Per consegüent, la catalanitat de l'auca dins la imatgeria del món resta, no sols confirmada, sinó subratllada.

(1) Hom trobarà aquest tema tractat amb tota amplitud en el llibre *Les Auques*, escrit en col·laboració amb els amics Joan Amades i Josep Colomines.

23 D'ABRIL - SANT JORDI - ROSES - LLIBRES ...